

Wstęp

Kluczową rolę w konstytuowaniu i utrzymaniu właściwego poziomu bezpieczeństwa państwa odgrywa strategia i polityka narodowa w zakresie przywództwa, organizacji sprawnie działającego systemu zarządzania kryzysowego, a w nim specjalistycznych służb ratowniczych, czy też eliminacji wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń. Wiedza dotycząca istoty współczesnego bezpieczeństwa państwa wyznacza także zakres samookreślenia się człowieka-obywatela i odniesienia do podstawowych potrzeb egzystencjalnych i materialnych, a także wartości narodowych. Realizacja tych potrzeb rozumiana jest najogólniej jako ochrona życia i zdrowia oraz ponadczasowych wartości etycznych, mienia i środowiska, a także instytucji państwowych przed zagrożeniami ze strony przyrody i działalności człowieka. Neutralizacja tych zagrożeń stanowić musi priorytetowy cel państwa, gdyż od właściwego zarządzania bezpieczeństwem, a w tym kryzysowym, zależy przetrwanie oraz zapewnienie właściwych warunków życia i rozwoju obecnego i przyszłego pokolenia Polaków. Wielkiego znaczenia dla tworzenia bezpieczeństwa w skali całego kraju nabiera stworzenie nadrzędnych i integralnych planów obrony życia i zdrowia ludzkiego oraz ochrony infrastruktury państwowej. Wartości nabiera również ukierunkowanie działań na możliwie pełne wykorzystanie potencjału tkwiącego zarówno w organizacjach państwowych i samorządowych, jak i komercyjnych instytucjach ochronnych oraz specjalistycznych formacjach mundurowych i cywilnych.

Kończąca się pierwsza dekada XXI wieku to czas, w którym perspektywa zmiany paradygmatu myślenia o bezpieczeństwie zyskuje odpowiedni dystans historyczny, pozwalający w sposób obiektywny dokonać analizy stosunkowo nowego rozumienia zagrożeń i metod ich zapobiegania. Nadzieja ludzkości na nastanie trwałego pokoju, po zakończeniu konfliktów i konfrontacji potencjałów militarnych Układu, runęła w gruzach. Świat okazał się areną zmagania sił asymetrycznych, ukrytych i złowrogich, paraliżujących plany rozwojowe jednostek i społeczeństw. Ludzkość została pozbawiona złudzeń na szczęśliwe, niczym niezakłócone życie w bezpiecznej i przyjaznej przestrzeni. Jakościowo nowy rodzaj zagrożeń powstał w wyniku zmian ilościowych, zwielokrotnienia znanych dotąd sił i niebezpieczeństw występujących niegdyś na znacznie mniejszą skalę. Należą do nich zapewne wszelkie odmiany działań terrorystycznych, proliferacja broni masowego rażenia, ale także zagrożenia wynikające z działalności człowieka, katastrof technicznych oraz klęsk żywiołowych wywołanych zmianami klimatycznymi, uogólniając doprowadzających do zagrożeń kryzysowych.

W obliczu nowych wyzwań i zagrożeń ogromnego znaczenia nabierają plany strategiczne państwa w zakresie neutralizacji ilościowo i jakościowo odmiennych niebezpieczeństw. Realizacja podstawowej funkcji państwa, i innych zorganizowanych podmiotów, wymaga wnikliwej analizy istniejących zagrożeń oraz oszacowania dostępnych sił i środków, które mogą zostać użyte w celu zapewnienia skutecznej ochrony podstawowych wartości egzystencjalnych i materialnych obywateli.

Tworzenie i doskonalenie strategicznych rozwiązań aktywujących całość posiadanego asortymentu ochrony ludności oraz infrastruktury krytycznej państwa, zyskuje nowego znaczenia poprzez zmianę uwarunkowań współczesnego środowiska bezpieczeństwa. Świat wchodzi w następny, jakościowo inny etap rozwoju, charakteryzujący się rewolucyjnymi zmianami w zakresie przekazu i gromadzenia informacji, niespotykanego dotąd w historii postępu techniczno-technologicznego oraz galopującej globalizacji. Nic więc dziwnego, że nowy sposób myślenia o bezpieczeństwie wyznaczany jest przez ilość i jakość posiadanej wiedzy i informacji, stanowiącej stały element zarówno w obronności, gospodarce, jak i stosunkach międzyludzkich. Na tym tle, radykalnej zmianie ulegają również warunki, potrzeby oraz możliwości zabezpieczenia państwa. Jeśli bezpieczeństwo narodowe jest najwyższą, egzystencjalną wartością i potrzebą narodu oraz priorytetowym celem działań jego organizacji państwowej to oczywiste jest, że wiedza i mądrość z zakresu bezpieczeństwa narodowego, w tym o zarządzaniu kryzysowym stanowią szczególnie ważny, pożądany i poszukiwany zasób i narzędzie tworzenia oraz zapewniania bezpieczeństwa. Wiedza zatem, stanowi podstawę, na której osadzać się musi proces konstytuowania i generowania bezpieczeństwa. Stanowi ona warunek konieczny kształtowania podstaw strategicznych zarówno bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, jak i jego miejsca w strukturach europejskich.

Mimo niepewnej sytuacji w Europie, związanej z zagrożeniami migracyjnymi w ocenie społecznej zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski należy upatrywać przede wszystkim w sytuacji społecznej w kraju. W opinii największej części badanych w najbliższym czasie zagrożenie mogą stanowić: narastająca bieda, złe warunki życia ludzi (ogółem 48% ocenia je jako realne), starzenie się społeczeństwa oraz zapaść demograficzna (51%). Więcej, niż co trzecia osoba (35%) za realny uważa wybuch niepokojów i protestów społecznych. Jednocześnie jednak, tylko co piąty ankietowany dostrzega niebezpieczeństwo poważnych konfliktów między różnymi grupami społecznymi w Polsce.

Względnie częste są obawy dotyczące rozwoju przestępczości, w tym cyberprzestępczości. Dwie piąte badanych (40%) za realną uznaje możliwość kradzieży danych z komputerów instytucji państwowych. Więcej, niż co czwarty (27%) za prawdopodobny uważa atak w cyberprzestrzeni zakłócający działanie państwa. Ogólnie wzrostu przestępczości obawia się 34% badanych. Nieco rzadziej niepokój budzi możliwy rozwój przestępczości zorganizowanej, działalności mafijnej; za dość lub bardzo prawdopodobny uznaje go 29% ankietowanych.

Badani raczej rzadko skłonni są przewidywać niekorzystne zmiany sytuacji politycznej w kraju, takie jak rozwój działalności organizacji politycznych głoszących skrajne poglądy (za realne uznaje to 21% respondentów) czy upadek rządu i chaos polityczny w Polsce (14%). Sytuacja na arenie międzynarodowej rzadziej jest źródłem niepokoju Polaków niż sytuacja w kraju. Stosunkowo spora grupa osób liczy się z możliwym zagrożeniem bezpieczeństwa energetycznego kraju – brakami w dostawie energii elektrycznej i gazu (29%) oraz z poważnym kryzysem finansowym i gospodarczym w Europie i na świecie (29%). Blisko co czwarty badany (24%) obawia się masowej migracji do Polski uchodźców z terenów objętych konfliktami. Postrzegane zagrożenia zewnętrznie rzadziej dotyczą najczarniejszych scenariuszy zakładających możliwość uwikłania się przez Polskę w konflikt zbrojny, naruszenia integralności czy suwerenności kraju. Niespełna co

piąty badany (19%) uważa, że realny jest dziś wybuch wojny w Europie. Jeszcze mniej osób obawia się ataku militarnego na terytorium Polski (16%) czy też ataku terrorystycznego (16%). Stosunkowo najmniej osób uznaje za prawdopodobny atak nuklearny (9%), utratę suwerenności przez Polskę (5%) czy odłączenie się części terytorium od Polski (5%).

Polacy nie widzą też poważniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa kraju związanych z funkcjonowaniem środowiska naturalnego. Mniej, niż co piąta osoba (19%) bierze poważnie pod uwagę możliwość rozprzestrzenienia się jakiejś choroby zakaźnej, wybuchu epidemii, jeszcze mniej badanych (14%) obawia się katastrofy ekologicznej.

W ciągu ostatnich trzech lat istotnie zmieniło się postrzeganie zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski. Większość omawianych niebezpieczeństw wydaje się dziś mniej realna. W największym stopniu zmniejszyło się silne trzy lata temu poczucie zagrożenia kryzysem finansowym i gospodarczym w Europie i na świecie. Istotnie zmalały obawy dotyczące sytuacji wewnętrznej. Znaczący wzrost obaw dotyczy dwóch kwestii: ewentualnego ataku militarnego na terytorium Polski oraz możliwości wybuchu wojny w Europie.

Podstawowym celem niniejszej monografii jest próba analizy, dokonana przez teoretyków i praktyków z zakresu bezpieczeństwa, aktualnie istniejących zagrożeń i wyzwań bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Poruszane zostały również kwestie roli i zadań państwa w tworzeniu bezpieczeństwa w oparciu o treści zawarte w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 roku i aktualnie obowiązujące dokumenty normatywne. Wskazana została konieczność włączenia sił i środków tkwiących w komercyjnym sektorze ochrony osób i mienia na potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz ujęcia ich w obszar działań ochrony interesów narodowych. Konsekwencją zrozumienia poruszanych kwestii jest konieczność usystematyzowania zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz wyciągnięcia syntetycznych wniosków dotyczących ich neutralizacji. Dokonana została również próba wykazania, że w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej nie został wykorzystany ogromny potencjał ochronny skupiony w sprywatyzowanej części sektora ochrony osób i mienia. Pełne aktywowanie sił i środków komercyjnych instytucji ochronnych, biorąc pod uwagę ich liczebności, posiadane wyposażenie i uzbrojenie, wydaje się kwestią bezsporną. A jednak pomimo ponad dwunastoletniego obowiązywania ustawy o ochronie osób i mienia, a także ogromnej rzeszy funkcjonujących w Polsce koncesjonowanych agencji ochrony, zabezpieczających kluczowe dla sprawnego funkcjonowania państwa obszary, obiekty i urzędnicy, nie zostały one ujęte w koherentnym systemie zarządzania strategicznego bezpieczeństwem narodowym.

Marian KOPCZEWSKI
Marian KRYŁOWICZ
Sebastian NIEDZWIECKI